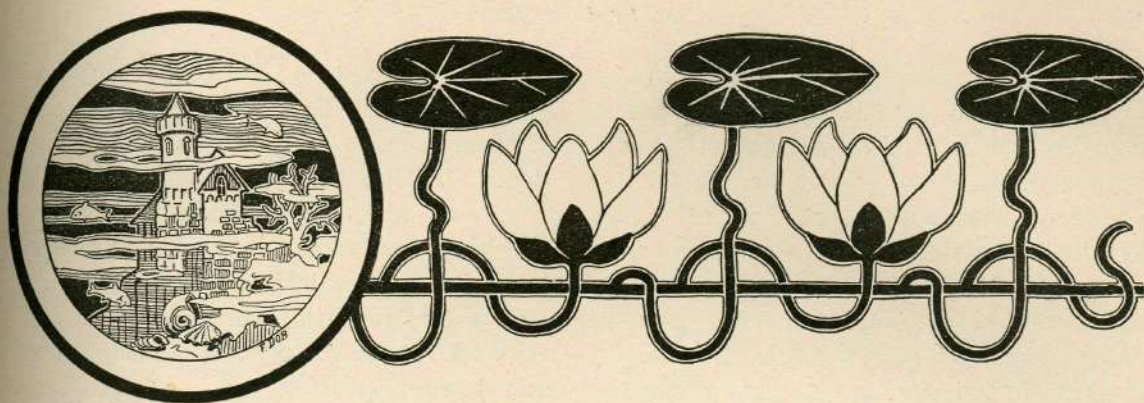

O lepoti.

(Spisal dr. Fr. L.)

2. Kako so umevali prirodno lepoto v raznih dobah.

Priroda se je brez dvoma nekaj kazala ljudem prav tako, kakor se kaže dandanes. Ako smemo omenjati mal razloček, mislimo, da je bilo v davnih časih priroda še nekoliko lepša, nego je sedaj. Ozračje je bilo, kakor mnogi trdijo, nekoliko čistejše, zato je bila svetloba močnejša. Zemlja je bila rodovitnejša, in rastlinstvo je poganjalo krepkeje in obilneje. Vsekako je pa ta razloček jako majhen in skoro neznaten. Znatnejši je razloček v spoznavanju lepote v raznih dobah in pri raznih narodih. Prirode niso vedno jednako umevali, niso se vedno jednako zanjo zanimali. Tudi njene lepote niso vedno iskali v onih pojavih, v katerih je po naši razlagi.

Stari narodi so si mislili, da po vsej prirodi živé in delujejo nekaka človeška bitja. Ko je bliskalo in gromelo, so dejali, da najvišji bog meče svoje strele ali puščice; ko je morje divjalo, so mislili, da je Neptun razburil valove; solnce so imeli vsi stari narodi za božansko bitje, jednako tudi luno, ogenj, celo drevje, potoke, studence in druga bitja. Priroda je bila torej po mislih starih narodov pač živa, a ne da bi imela življenje in moč sama v sebi, ne da bi bila jednotna, temveč je bila le orodje, s katerim so

delovali bogovi. Iz tega je razvidno, da stari prirode niso umevali, pa tudi ne prav čislali. Prirodo so poosebljevali, t. j. prirodne moči in predmete so imeli za osebna ali umna bitja; v prirodi so si mislili mnogo ne prav določenih božanstev. Kakršni so bili stari sami, take so si mislili bogove: pridevali so jim svoje misli in želje, svoje slabosti.

Stari Grki n. pr. so si mislili gore polne oread ali gorskih boginj, gozde polne driad ali gozdnih boginj, vode polne najad; po logih so pohajali satiri, oglašal se je pan, hiteli so vetrovi: boreas, evrus, notus, zefir. Tudi dom je imel svoje bogove in boginje: v Rimu n. pr. so častili Hestijo, penate in lare, mane in lemure.

Zaradi tega stari niso umevali lepote v prirodi tako, kakor da se v njej izraža popolnost prirodnih predmetov in popolnost bistva, ampak kakor neko slučajno stvar, ki so jo bogovi tako priredili. Zato nekateri pisatelji celo trdijo, da stari niso imeli čustva za prirodno lepoto.¹ A to ni do cela

¹ „Večkrat se je trdilo, da je veselje nad prirodo bilo v starem veku četudi ne znano, vendar pa kot izraz čustva manj navadno in manj živahno kakor v novem času.“ Humboldt, Kosmos, 2, A, 1. Tudi Schiller se temu čudi, da se nahaja v starih pesnikih tako malo sledov, ki bi kazali ljubezen do prirode.